

به مناسبت 8 مارس : "دختران خیابان انقلاب" در چند ن نگاه

روایت از 'دختران خیابان انقلاب'؛ ادامه یک کشمکش
چهل ساله

6 فوریه 2018 - 17 بهمن 1396

حرکت نمادین تعدادی از زنان ایرانی در اعتراض به حجاب اجباری با واکنش‌هایی فراوان و متفاوت روبرو شد. تعدادی از روزنامه نگاران و تحلیل گران در اینباره برای صفحه ناظران نوشته اند.

'دختران خیابان انقلاب' در ۲۲ نگاه : لیلا اورند / فریوش امیرشاهی / مهدیس امیری / زهرا باقری ارشاد / منیره برادران / فرزانه بذریور / اعظم بهرامی / نگین بهکام / پروانه حسینی / نعیمه دوستدار / آزاده دواچی / نیلوفر رستمی / نسیم روشنایی.

خشونت پرهیز، هویت‌جو و هنجارشکن / لیلا اورند،

روزنامه نگار

می‌توان گفت "دختران خیابان انقلاب" یک "نافرمانی مدنی" است، اما با نگاهی به فلسفه مبارزه‌ی بی‌خشونت ماه‌تاما گاندی (ساتیا‌گراها) خواهیم دید که این پدیده، ویژگی‌هایی فراتر از مختصات نافرمانی مدنی دارد. بر مبنای نظریه‌ی گاندی، از پرچمداران مبارزه‌ی بی‌خشونت عصر ما، "دختران خیابان انقلاب" بیش از آن‌که نافرمانی مدنی باشد، مقاومت مدنی یا مبارزه‌ی خشونت‌پرهیز محسوب می‌شود. اعتراض دختران خیابان انقلاب بی‌خشونت است و عصبانی نمی‌شود. برای بیان اعتراض خود نه درخت می‌سوزاند نه سطل زباله. او به عقیده‌ی کسی توهین نمی‌کند بلکه تنها با زبان سکوت، عقیده‌ی خود را ابراز می‌کند. هدف او از اعتراض، رسیدن به مالکیت مادی نیست. با نگاهی به ظاهر او می‌توان دریافت که مبارزه‌اش صادقانه و در نهایت سادگی است و با توجه به برداشتن حجاب (قانون‌شکنی) و ایستادن در سکوهای پر رفت‌وآمدترین خیابان‌ها، می‌توان گفت که او پیه از دست دادن همه‌چیز را به تن خود مالیده است؛ و این‌ها همه از ویژگی‌های مبارزه خشونت‌پرهیز گاندی است.

از این منظر می‌توانیم بگوییم که "دختران خیابان انقلاب" از مدرن‌ترین مبارزه‌های خشونت‌پرهیز خاورمیانه است؛ بعد از "مرد ایستاده" و "معترضان روزنامه‌خوان" مقابل پلیس" که هر دو از مبارزه‌های خشونت‌پرهیز اعتراضات پارک گزی ترکیه بودند.

به نظر می‌رسد تنها تفاوت "دختران خیابان انقلاب" با الگوی ذهنی گاندی از "مقاومت مدنی"، فردی بودن این مبارزه باشد. گاندی هماهنگی و اقدام جمعی را رمز موفقیت مقاومت‌های مدنی می‌داند و تاریخ مبارزات او نشان می‌دهد هماهنگی و اعتقاد به هدف و مشارکت برای رسیدن به آن، پیش‌زمینه‌ی ایجاد تغییرات بزرگ در قوانین و شرایط است.

دختران خیابان انقلاب نماینده‌ی زنان و دخترانی هستند که نتوانسته‌اند با هویتی که جمهوری اسلامی در چهل سال گذشته به زنان دیکته کرده است، کنار بیایند. تجربه‌های روزمره آن‌ها در زندگی در ایران، شعارهای حکومت درباره حجاب را نقض کرده است و به خوبی دریافته‌اند که حجاب، نه تنها مصونیت نیست که اجبار آن، زیربنای بسیاری از محدودیت‌های زنان در جامعه است. بنابراین آن‌ها با علم به این‌که قوانین در جوامع امروز قابل تغییرند چنانچه جامعه بخواهد، تصمیم گرفته‌اند با اعلام مبارزه‌ی بی‌خشونت با هنجار حجاب

در ایران، نشان دهند که با هویت زن ایرانی در معنا و مفهوم امروز، موافق نیستند و می‌خواهند هویت خود و فرزندانشان را خودشان تعریف و بازسازی کنند.

اوج یک کشمکش چهل ساله / فریاد امیرشاهی، روزنامه نگار

اسفند سال ۵۷، وقتی چند هزار نفر از زنان در خیابان‌های تهران فریاد می‌زدند "آزادی زنانه حق مسلم ماست"، شاید هیچگاه تصور نمی‌کردند این خواسته، نزدیک به چهل سال پس از انقلاب، هنوز به صورت یک مطالبه باقی بماند.

این تظاهرات واکنشی به دستور آیت‌الله خمینی بود که حضور زنان بدون حجاب را به ادارات دولتی منع کرده بود. اما اعتراض سه روزه زنان به جایی نرسید و حجاب تا سال ۶۰ اجباری و تا سال ۶۲، بی‌حجابی در قانون تعزیرات بعنوان جرم ثبت شد.

جمهوری اسلامی از آغاز شکل‌گیری‌اش تا امروز، هیچ انعطافی نسبت به مقوله حجاب نشان نداده و حتی هزینه‌های زیادی صرف ترویج دیدگاه‌های رسمی‌اش مبتنی بر فقه سنتی کرده است.

با تغییرات گسترده در ایدئولوژی‌ها و سیاست‌های ایران بعد از انقلاب، نگاه حکومت نیز به زنان اسلامی شد. سنت، مذهب و عرف نقش پررنگی در سیاست‌گذاری‌های مسائل مربوط به نیمی از جمعیت ایران، پیدا کردند و موضوع زنان به خط قرمز برای حاکمان تبدیل شد.

حجاب اختیاری، در صدر فهرست ممنوعه‌ها بوده است. حساسیت به موضوع پوشش و حجاب تا جایی است که تنها محدود به زنان و دختران باقی نمانده است. اشخاص و چهره‌هایی که در این رابطه نظر و دیدگاه متفاوتی ارائه کرده‌اند، از سوی نهادهای رسمی و غیررسمی وابسته به حکومت، با واکنش به مراتب شدیدتری روبرو شده و تحت عناوینی مانند "توهین به مقدسات" محکوم شده‌اند.

از نمونه‌های این برخوردهای سلبی، محکومیت حسن یوسفی اشکوری، از روحانیون نواندیش در سال ۷۹ بود که به دلیل سخنرانی خود در کنفرانس برلین راجع به جادوانه نبودن احکام اسلامی و زیرسوال بردن حجاب اجباری به اعدام محکوم شد. حکم او بعدتر در دادگاه تجدیدنظر به ۵ سال زندان تبدیل شد. او در دادگاهش پرسیده بود که آیا "صرف طرح این بحث گناه و ممنوع و ارتداد آور است؟"

کارنامه نظام جمهوری اسلامی، نشان داده که پاسخ سوال آقای اشکوری از نگاه مقامات ارشد نظام مثبت بوده است. از منظر آنان پوشش زنان، با اصل جمهوری اسلامی برابر است. با این وجود گسترش حرکتهای اعتراضی همچون روسری بر چوب زدن دختران خیابان انقلاب نشان می‌دهد بدنه جامعه همراهی چندانی با ایدئولوژی حاکمان ندارد و این کشمکش چهل ساله به اوج خود رسیده است.

هراس از کنترل خارج شدن / مهدیس امیری، روزنامه نگار

در بطن مخالفت با اختیاری شدن حجاب، هراس «از کنترل خارج شدن» زنان نهفته است؛ هراسی که نه تنها حکومت ایران بلکه بخشهای مردسالار جامعه ایران نیز آن را حس می‌کند. حکومت ایران هویت خود را در ارتباط با تصویری مشخص از زنانگی و مادرانگی تعریف می‌کند و هر نوع خدشه در این تصویر را تهدیدی نسبت به بنیانهای خود به شمار می‌آورد. این دیدگاه، اختیاری شدن حجاب را به معنای زیر و رو شدن روابط میان زنان و مردان در عرصه خانواده و اجتماع می‌بیند و به همین دلیل طی دهه‌های گذشته از هیچ تلاشی برای تحمیل حجاب فروگذار نکرده است.

با این همه آزادی پوشش طی دهه‌های گذشته به لیست اولویتهای مخالفان حکومت و تغییرطلبان راه نیافت. محرومیت زنان کشور از حق تصمیم‌گیری بر بدن خویش، اغلب مشکلی دسته‌چندمی تلقی شد که تنها پس از حل مشکلات حیاتی می‌توان به آن رسیدگی کرد.

در این وضعیت، حرکت دختران خیابان انقلاب، دادخواستی عمومیست برای اعاده‌ی حق تصمیم‌گیری بر بدن به منزله یک حق اساسی انسانی. یادآوری این است که قوانین نا عادلانه‌ای که نیمی از شهروندان جامعه را آزادی‌های بنیادی آن محروم می‌کند، درست مانند قوانین مربوط به تفکیک نژادی یا برده‌داری از مشروعیت عاریست. اعتراض دختران خیابان انقلاب، حرکتیست شخصی و در عین حال سیاسی که علی‌رغم آگاهی از عواقب احتمالی آن صورت می‌گیرد و اهمیت آن هم از همین جسارت و شجاعتی می‌آید که در خود دارد.

واکنش حکومت به این اعتراض خلاقانه و مسالمت‌آمیز تا اینجا دستگیری چندین نفر و در عین حال بی‌اهمیت انگاشتن حرکت آنها بوده است. اما در مواجهه با افزایش تعداد زنانی که به دختران خیابان انقلاب می‌پیوندند، نگرانی از فراگیر شدن این حرکت را

می‌توان در گفته‌های چهره‌های سیاسی دید. علیرغم عمل‌گرایی چشمگیری که حکومت ایران در موقعیت‌های مختلف برای ماندگاری در قدرت از خود نشان داده‌است، مسئله زن و بدن او چنان جایگاه بنیادی و نمادینی در نظام ایدئولوژیک حاکم یافته است که کوتاه آمدن حکومت در برابر این خواسته به حق و مسالمت‌آمیز زنان را به سختی می‌توان تصور کرد.

سرانجام این اعتراض مدنی هر چه باشد، تردیدی نیست که پیوستن زنان و مردان بیشتر و ادامه این جریان، پیش از هر چیز حجاب اجباری را از موضوعی در حاشیه مانده به عرصه عمومی می‌کشد و به «مسئله» تبدیل می‌کند. قدرت نمادین این حرکت، همین حالا هم موافقان و مخالفان آن را وادار کرده بر خلاف رویه دهه‌های گذشته، در مورد حجاب و اجباری یا اختیاری بودن آن گفتگو کنند. همین گفتگوی جمعی قدمیست رو به جلو در راستای تغییر.

انفجار خودآگاهی جنسیتی در دختران خیابان انقلاب/ زهره باقری شاد، روزنامه نگار

پیش از "دختران خیابان انقلاب"، ما با خیزش مردمی دی ماه در ایران مواجه بودیم؛ خیزشی که از سوی برخی از منتقدانش "مردانه" نام گرفت با این توضیح که حضور مردان از نظر تعداد در تظاهرات اعتراضی بر مشارکت زنان غلبه دارد. تلاش منتقدان در "مردانه" جلوه دادن آن حتی در برخی از رسانه‌های اروپایی نیز بازتاب پیدا کرد و این درحالی بود که عکس‌و‌ویدا موحد که تنها چند روز پیش از تظاهرات اعتراضی دی ماه در اعتراض به حجاب اجباری، روسری خود را در چهارشنبه‌ای سفید بر سر چوب زده و بر تابلوی برق در خیابان انقلاب ایستاده بود در برخی از رسانه‌های کشورهای غربی به نماد تظاهرات دی ماه در ایران تبدیل شد. با اینهمه آنها که جنبش اعتراضی دی ماه را مردانه ارزیابی کرده بودند تاکید داشتند ویدا موحد ارتباطی با این تظاهرات ندارد.

اما ظهور دختران خیابان انقلاب به فاصله کوتاهی از جنبش اعتراضی دی ماه، فرضیه "مرد- محور" بودن مجموعه اعتراضات مردمی اخیر را زیر سوال برد. زنان و حتی مردان جوانی را که در دو هفته اخیر به نشانه اعتراض به حجاب اجباری روسری‌ها را بر چوب زدند می‌توان نه تنها امتداد حرکت اعتراضی نخستین دختر خیابان انقلاب بلکه نشانه‌ای از تداوم اعتراضات مردمی در ایران دانست که به یکی از مهمترین مطالبه زنان در ایران می‌پردازند. و این مساله‌ای است که در حضور

انبوه زنان در جنبش سبز مورد توجه قرار نگرفته بود.

اگرچه حضور زنان در جنبش سبز از نظر کمیت از حضور زنان در جنبش های اعتراضی اخیر مردمی در ایران چشمگیرتر بوده ، به نظر می رسد از نظر نوع مطالباتی که به صورت مستقیم با حقوق زنان مرتبط باشند حتی قابل قیاس با جنبش های اخیر نیست. زنانی که آنها را با نام دختران خیابان انقلاب می شناسیم، سیاهی لشکران یک جنبش اعتراضی نیستند و در مقایسه با جنبش سبز، حضور و عملکردی به مراتب ساختارشکنانه تر و کاملاً مستقل دارند و از خودآگاهی جنسیتی برخوردارند. آنها اگرچه در تعدادی محدود و به صورت فردی یک جنبش را به راه انداخته اند اما چالشی که عملکردشان در رویارویی با اقتدار حکومت ایران ایجاد می کند به مراتب بیشتر و جدی تر از اثری است که حضور زنان در جنبش سبز می توانست از خود بر جای بگذارد.

رزا پارکرهای ایران/منیره برادران، نویسنده

روز ۶ دی ۱۳۹۶ در تاریخ کشورمان با تصویر زنی که در شلوع ترین نقطه تهران بر روی یک بلندی رفت و شال را از سر برداشت، ثبت خواهدشد. این تصویر، در تمام اجزایش، آرامش زن، لباس ساده تیره در تقابل با سفیدی خیره کننده شال از چنان زیبایی برخوردار است، که در انتزاع از متن، به یک تابلو و نمایش هنری میماند. این صحنه ولی یک عمل واقعی است: نافرمانی از حجاب اجباری. این زن، همچون رزا پارکر، که با نشستن در صندلی مخصوص سفیدپوستان در اتوبوس، قانون تبعیض نژادی را زیر پا گذاشت، به نماد شهادت مدنی تبدیل شد.

حرکت فردی او با خیزش جمعی که از فردای ۶ دی شروع و ده روز سراسر ایران را لرزاند، همزمان شد. این همزمانی اما، به معنای پیوند آن دو حرکت نبود. این پیوند با حرکت زن دوم، که بعد از فروکش کردن خیزش، روسری از سر برگرفت و بلافاصله تکثیر شد، شکل گرفت. اما چگونه این پیوند را توضیح دهیم، زمانی که حرکتها از شکل یکسانی برخوردار نیستند و نشانی از سازمان یافتگی و هماهنگی آنها در دست نداریم؟ من نقطه پیوند این دو حرکت را، یکی جمعی و دیگری فردی، در میل و اراده همسان آنها در تداوم اعتراض و نفی وضعیت موجود می بینم که موازی هم پیش میروند و شاید زمانی و در جایی در همدیگر ادغام شوند.

دختران خیابان انقلاب دو عنصر مهم را به جنبش اعتراضی افزوده‌اند: حضور فعال زنان و با اعتراض به نابرابری جنسیتی و تنوع بخشیدن به روش‌های مبارزه.

خصلت حجاب اجباری ایجاب می‌کند که نفی آن جز با نافرمانی مدنی، زیرپا گذاشتن قانون ناحق و رهاکردن خود از قید و بند‌های آن، امکان‌پذیر نگردد. درضمن این زنان در شرایطی این کار را می‌کنند که در جامعه آمادگی برای نفی نظام دینی وجود دارد.

تحمیل حجاب از همان ابتدا برای حاکمان اسلامی بی دردسر نبود. اعتراض زنان به آن در ۱۷ اسفند ۵۷ باعث شد که اجباری کردن آن تا زمانی که سرکوب همه صداها را خاموش کرد، عقب افتد. مقاومت در شکل "بدحجابی" ادامه یافت. این حرکتی سازمان یافته و برنامه ریزی شده نبود، مجموع اقدام‌های فردی بود که به رغم فشار و آزارها روز به روز گسترده تر و جسورتر شد، قدرت حاکمیت را به بازی گرفت و فضاهایی برای مقاومت در عرصه‌های دیگر گشود. و فراموش نکنیم حتی زنانی که به میل خود محجبه هستند از این فضاها سود جستند. از سر شهادت زنان بدحجاب، آنها توانستند روسری‌ها را با رنگ و گل بیارایند، اندکی سلیقه شخصی در پوشش‌شان وارد کنند و صورتشان را نمایش دهند.

دختران خیابان انقلاب در ادامه این مقاومتها زاده شدند و آن را به نافرمانی مدنی فراتر بردند.

حق طبیعی دختران انقلاب / فرزانه بذریپور، روزنامه نگار

حجاب اجباری امروز ویتترین نظام اسلامی است که حکومت حاضر به مذاکره بر سر آن نخواهد بود. حقی که دختران خیابان انقلاب و زنان تحول خواه بر آن پای می فشرند، درد مشترک میلیون ها زن ایرانی است. دختران خیابان انقلاب از طیف سیاسی خاصی حمایت نمی کنند، نماینده گروهی نیستند، معترض سیاسی نیستند؛ بلکه آنها از حق طبیعی بر بدن شان می گویند و با پرچم سفیدشان اصلی ترین زیربنای نظام یعنی قوانین فقهی را هدف گرفته اند.

جرمی بنتام میگوید: "قانونی که با اصول حقوق طبیعی هماهنگ نباشد نه تنها درخور اطاعت نیست بلکه باید به مخالفت با آن برخاست."

برای چهل سال قانون حجاب اجباری به استناد احکام شریعت بر مردم

تحمیل شد و جامعه علیرغم اعتراضاتی آنرا پذیرفت. اکنون با آشکار شدن ناکارآمدی حکومت اسلامی در عرصه های سیاسی و اقتصادی، اجرای این احکام ابزار حکومت برای حفظ سلطه شده است. مقررات حجاب هم که زمانی شاید به واسطه دین پذیرفته شده می نمود با رشد فکری جامعه و شناخت حقوق فردی دیگر نادرست، نامعقول و غیرعادلانه خواند میشود.

در چنین شرایطی باید از عموم مردم برای تغییر این قانون ناعادلانه کمک خواست. نافرمانی مدنی که کمپین چهارشنبه های سفید دنبال میکند در واقع توسل به وجدان عمومی اجتماع است که پی گیری آن به ایجاد حرکتی برای تغییر قانون می انجامد. مقاومت دختران خیابان انقلاب یا کمپین چهارشنبه های سفید توانسته است توجه مردم را به مسئله حق پوشش زنان به عنوان یکی از حقوق فردی جلب کند. .

حجاب اجباری اکنون برای بسیاری از زنان در شهرها و روستاها امری است که نمیتوانند تحملش کنند چون همراه با سلب اختیار پوشش؛ اختیارات و حقوق انسانی دیگر زنان از جمله حق تحصیل؛ سفر، کار یا حتی حق مادری شان میتواند از آنها سلب شود. دختران خیابان انقلاب به این احساس مشترک رسیده اند که اگر در برابر حجاب اجباری سکوت کنند یا منفعلانه تنها از دست قانون بگریزند مانند آنچه سالها یواشکی انجام داده اند، قوانین ضد زن هیچگاه تغییر نخواهد کرد. اینک خواست طبیعی آزادی پوشش با پرچم سفید، عصیان در برابر سرخوردگی هایی است که تحت لوای دین و قانون بر آنان تحمیل شده است.

□□□□□□ □□□□□□ :

[از چهارشنبه های سفید تا دختران خیابان انقلاب](#)

[دختران 'خیابان انقلاب'، نماد 'انقلاب زنانه' در ایران](#)

[دادستان کل ایران: برداشتن روسری بیشتر از نادانی و فریب خوردگی است](#)

[#دختر_خیابان_انقلاب_کجاست؟ سوالی که هزاران بار در تویتر پرسیده شد](#)

[#دختر_خیابان_انقلاب_شد](#)

محدود کردن انتخاب آزادانه نیمی از شهروندان/اعظم

بهرامی، پژوهشگر

وقتی حاکمیتی در دو هفته نخست پر آشوبترین روزهای زمامداریش، تغییر قوانین مربوط به چند همسری، سن ازدواج دختران، نقض حق قضاوت برای قضاات زن و... را بزرگترین دغدغه اش قرار دهد، یعنی مسئله محدود کردن آزادی و اختیار زنان برایش یک موضوع مهم و حیاتی است. جمهوری اسلامی، بعدتر در طی چهل سال حاکمیت نشان داد که موضوع مالکیت و کنترل زنان و محدود کردن زمینه های اجتماعی و اقتصادی در پیوند با توانمند سازی شان، در واقع نمادی است در انحصار حکومت اسلامی. نمادی که اولین گام آن با اجبار در پوشش و حجاب آغاز شد و به انواع تبعیضات جنسی ختم شد.

میلیاردها تومان بودجه هر ساله تحت عنوان طرحهای فرهنگ حجاب و عفاف، گشتهای ارشاد و غیره در جامعه مصرف میشود. مانند نمونه اختصاص تنها در یکسال، بیست میلیارد تومان به شهرداری تهران برای نصب بنر در حوزه ترویج حجاب. نهاد و سازمان برای آن تاسیس میشود، مانند نهاد ستاد مرکزی صیانت از حریم امنیت عمومی و حقوق شهروندی وزارت کشور که از تازه تاسیستترین این نهادهاست. چند سازمان مانند این نهاد وجود دارد؟ ساعتها وقت و انرژی برایش هدر می رود تحت عنوان برنامه ریزی برای کنترل پوشش، الگوسازی برای تمام اصناف حوزه پوشش و آرایش، هزاران برگ آئین نامه و دستورالعمل های مرتبت با پوشش و احکام قضاییش.

به این معنی وقتی در مورد اجبار در پوشش و حجاب صحبت میکنیم در واقع، در مورد یک سلیقه و یا دغدغه یک طبقه یا یک قشر خاص صحبت نمیکنیم. در مورد انکار مالکیت انسانی بر انتخاب آزادش در روش و چگونگی زندگیش صحبت میکنیم. سیستمی را نقد میکنیم که ساختار یافته با ابزار قدرت و قانون و میلیاردها تومان سرمایه، تنها برای محدود کردن انتخاب آزادانه بیش از نیمی از شهروندان، آنهم تنها به خاطر جنسیتشان، شکل گرفته است.

ایستادن بر سکوی نه، با این فرم اعتراض به باد سپردن و آشفته کردن این جبر و ممنوعیت در توجیه مالکیتی تحت ستم است. تمرین غلبه بر تردید و نگرانی از قضاوت شدن در دادگاه قضایی و جامعه ای است که تحت ستم بالیده است. این نه گفتن از این رواست که اهمیت و ارزش میابد و فراگیر میشود.

این آزادی دیگر یواشکی نیست/ نگین بهکام، روزنامه

نگار

اعتراض به حجاب اجباری اولویت دارد. این را طغیان دختران انقلاب با بستن روسری بر سرچوب و تکان دادنش در سکوت، فریاد میزنند. حجاب اجباری تنها تکلیفی نیست که قوانین جمهوری اسلامی ایران، در چهار دهه گذشته بر زنان و کودکان تحمیل کرده باشد؛ در این سرکوب و تبعیض تمام روشنفکران و کنشگرانی که در این سالها، هر اعتراضی را علیه تحمیل حجاب به زنان با برچسب "اولویت نداشتن"، "کم اهمیت بودن" و با تعیین تکلیف کردن برای این که مطالبات زنان چه باید باشد و سلسله مراتبش به چه ترتیبی باشد، به حاشیه رانده اند نیز هم دست بوده اند.

کمپته، مفاسد، بسیج و گشت ارشاد هر کدام در دوره هایی از عمر جمهوری اسلامی از هراس افکنی گرفته تا به زور شلاق، روسری ها را به سر زنان گره زده اند و نخبگان نیز با چشم بستن و انکار اهمیت این پوشش غیراختیاری که زن را در نقش یک ابژه جنسی قرار میدهد، گره روسری ها را بر سر این "حوایان اغواگر" سفت تر کرده اند.

زنان ایرانی مطالبات دیگری هم دارند اما مسئله آزادی در انتخاب حجاب نیز مطالبه آنهاست، آن هم نه یک مطالبه دون و خفیف. دختران انقلاب با طغیان خودجوششان و علم کردن روسریشان در باد، نشان دادند که ایجاد ارعاب، زور، تحمیل و آقابالاسری چه دولتی باشد و چه ماحصل واکنش انکارگر نخبگان جامعه شاید بتواند فریادشان را به تاخیر بیاندازد اما نمیتواند برای همیشه خفه اش کند.

ویدا موحد و زنانی که به دنبال او روی سکوها رفتند و اعتراضشان را بدون کلامی، به واضح ترین شکل ممکن به نمایش گذاشتند، دیگر حرف از "آزادی های یواشکی" نمیزنند. زمان پستو و اندرونی و یواشکی کاری ها دیگر به سر رسیده است؛ این مطالبه حالا دیگر هم اولویت دارد، هم علنی شده است: نه روسری، نه توسری.

تفاوت اساسی اعتراض زنان اسفند ۵۷ و دختران خیابان انقلاب / پروانه حسینی، پژوهشگر مطالعات خاورمیانه

بسیاری از تحلیلگران توافق دارند که تاریخ اعتراض به حجاب اجباری در طول جمهوری اسلامی به تظاهرات زنان علیه اجباری شدن حجاب در اسفند سال ۵۷ میرسد. از آن به بعد مبارزه با حجاب اجباری هیچ وقت هدف اصلی و اولویت فعالیتهای جمعی کنشگران حقوق زنان معرفی نشد و

اعتراضی جمعی به حجاب اجباری شکل نگرفت. حتی خودسوزی اعتراضی هما دارابی در اسفند ۷۲ موجب شکل گرفتن اعتراض جمعی نشد. اما تفاوتی عمده بین حرکت دختران خیابان انقلاب و تظاهرات زنان اسفند ۵۷ وجود دارد. تظاهرات زنان در اسفند ۵۷ در فضایی رخ داد که حجاب هنوز اجباری نشده بود بلکه زنان از سخنرانی های آیت الله خمینی احساس خطر کردند.

زنان آن زمان هنوز تجربه زیسته حجاب اجباری نداشتند و با پوشش انتخابی خود در تظاهرات شرکت کردند. در واقع اعتراض آنها به احتمال عوض شدن اجباری نوع پوشششان بود. آنها نمی خواستند قانون موجود را تغییر دهند بلکه می خواستند قانون پوشش تغییر نکند. به عبارتی تظاهرات آنها برای پیشگیری از اجباری شدن حجاب بود.

تفاوت کنش زنان در این دو دوره در این است که از دو سال بعد از تظاهرات ۵۷ دیگر حجاب اجباری شده بود و سیاستی که می توان سیاست "رام کردن بدن زنان با حجاب اجباری" نامیدش تمام این مدت ادامه یافت. در نظریه "بدن های رام" میشل فوکو و سندرا بارتکی از طرفی بر نقش سرکوبگرانه نهادهای کشوری (مثل مدرسه و پلیس) و از طرف دیگر بر نقش عادی شدن و حتی مطلوب پنداشتن هنجارهای اجتماعی (مثل مد و عادت) بر کنترل بدن زن تاکید میشود. کنش دختران خیابان انقلاب شورش علیه سیاست جاافتاده رام کردن بدن زنان با حجاب اجباری است. از این منظر، حرکت دختران خیابان انقلاب بارزترین حرکت کنشگرانه اعتراضی جمعی به حجاب اجباری به عنوان قانون کشور و هنجار فعلی جامعه در طول دوران جمهوری اسلامی است.

این اعتراض علیه وضع موجود است و مطالبه تغییر دارد. این اعتراض علیه عادی نمایی سیاست رام کردن بدن زنان با ابزار حجاب است. اگر زنان تظاهرات ۵۷ به اجباری "شدن" حجاب اعتراض داشتند، دختران خیابان انقلاب به اجباری "بودن" حجاب اعتراض دارند. زنان تظاهرات ۵۷ سعی بر گیر نیفتادن در بند حجاب تحمیلی داشتند. اما اکنون دختران خیابان انقلاب برای راه هایی که هیچگاه تجربه اش نکرده اند اراده به گسستن بندی با استحکام چهل ساله کرده اند.

اعتراض به حجاب اجباری: آگاهی جنسیتی، آگاهی سیاسی/ نعیمه دوستدار، روزنامه نگار

در حالی که در چهار دهه پس از اجباری شدن حجاب در ایران، گروه های سیاسی و فعالان زنان از طیف های مختلف اغلب بر اولویت نداشتن

مبارزه با حجاب اجباری در ایران پافشاری می‌کردند، به باور من روشن‌ترین پیام حرکت اعتراضی دختران خیابان انقلاب، اعلام این اولویت است. چنین بیانیه آشکاری نشانه روشنی از آگاهی جنسیتی زنانی است که به نمایندگی از گروهی بزرگتر بر اهمیت حق زن بر بدنش و حق اولیه و بدیهی پوشش صحنه گذاشتند.

این جنبش، گرچه با عدم همراهی گسترده گروه‌های مرجع به ویژه فعالان حقوق زنان و چهره‌های سرشناس همراه است که می‌توانند با پیوستن به آن به سیر آن سرعت ببخشند، در عوض به توان جمعی زنان بی صدایی متکی است که از گروه‌های سنی مختلف و از طبقات اجتماعی گوناگون به آن پیوسته‌اند و خواسته خود را در عین مسالمت‌آمیز بودن، به رادیکال‌ترین شکل - بی حجابی و نه بدحجابی - مطرح کرده‌اند. زنانی که نه متعلق به گروه‌های برخوردار اقتصادی و نه از نزدیکان به قدرتمند و از این لحاظ طیفی وسیع در میان زنان شهرها و روستاها را نمایندگی می‌کنند که مساله حجاب اجباری نه تنها حقوق و آزادی‌های فردی آنها را نقض کرده، که از دسترسی برابر به شغل و مشارکت اجتماعی و سیاسی باز داشته و زمینه اعمال خشونت و نقض حقوق شهروندی آنها را با روش‌های پلیسی و قضایی فراهم کرده است.

اما آگاهی جنسیتی زنان خیابان انقلاب محدود به حق بدن و پوشش و در محدوده حقوق شخصی نمانده و فراتر از آن، با به چالش کشیدن قدرت سیاسی، همزمان بر اهمیت آزادی‌های فردی و سکولاریسم تاکید می‌کند. زنانی که این حرکت اعتراضی را امتداد دادند اعلام کردند آگاهند از اینکه کنترل بدن زن، تبعیض جنسیتی و استبداد به همراه می‌آورد و این کنترل، همه طبقات اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و از این رو راه رسیدن به آزادی جامعه، از مسیر آزادی زنان می‌گذرد.

زن در برابر سیاست دینی جنسیتی / آزاده دواچی، پژوهشگر

تولد پدیده دختران انقلاب در ایران امروز، یک جوشش چند وجهی است که نمی‌توان آن را تنها به یک امر سیاسی محدود کرد. این حرکت از خاستگاه اجتماعی - سیاسی- فرهنگی جامعه ایران نشأت گرفته است که در طول چند سال گذشته بسترسازی‌هایی برای رشد و نمو آن فراهم شده است.

زنانی که در طول سی و نه سال گذشته هرگز از حق انتخاب پوشش برخوردار نبوده‌اند و تن آنها همواره نه تنها ابزاری برای کنترل

اخلاقیات جامعه، بلکه حتی حافظ سنت و مذهب در ساختار خانواده های مردسالار هم بوده است و همین امر پیچیدگی مسأله حجاب زنان را چند برابر کرده است. در فضای جنسیت زده ی جامعه ایران، تن زن به یک امر چالش زای سیاسی تبدیل شده است. در همین فضاست که زنان با بالا رفتن رشد آگاهی خود و توسعه دامنه ابزای که می تواند سیاست اجبار حجاب را به چالش بکشد، در برابر این امر قیام می کنند.

با اینکه فعالیت های فعالان حقوق زنان در چند سال گذشته بستر سازی های لازم را برای بالا بردن رشد و آگاهی زنان ایرانی به خصوص در خصوص مسائل جنسیتی بالا برده است، که نتیجه آن هم اعتراض های بیشتر زنان به شکاف جنسیتی است، اما به باور من نمی توان نقش دو کمپین اخیر آزادی های یواشکی و چهارشنبه های سفید را درصدا دادن به زنان عادی در ایران نادیده گرفت.

این دو کمپین موجب شد که به چالش کشیدن مسأله حجاب زنان از فضای مجازی به متن جامعه کشیده شود و شکل متفاوتی از اعتراض را در میان زنان ایرانی فرم دهد، فرمی که کامل کننده اعتراض به اجبار بود و این بار نه صدای فعالان حقوق زنان، بلکه زنان عادی بود. همین امر موجب شده است که پدیده دختر انقلاب به نماد رشد آگاهی و خودباوری زنان در جامعه امروز ایران تبدیل شود، که قادر است سیاست دینی-جنسیتی را به بهترین شکل ممکن به چالش بکشد.

اعتراضی بر بلندترین بلندی / نیلوفر رستمی، روزنامه نگار

حالا بالا رفتن بر جای دم دست و قابل استفاده ای مانند صندوق برق وجود دارد و نه در هر خیابانی بلکه خیابان انقلاب که ۳۹ سال پیش از همان جا همه چیز شروع شد، و روسری را به چوب بستن و در هوا تکان دادند شبیه تئاتری است که سعی در معنا کردنش جز بی معنی کردن آن ندارد. یک نمایش خیابانی بکر است که با دیدنش پشت آدم می لرزد که آیا چشمهایش دارد واقعیت را می بیند یا یک نمایش ضبط شده را. بارها میزند جلو و عقب و برای اینکه از یادش نرود بارها عکسها و فیلمها را تکثیر می کند. دختر انقلاب عین یک هنرپیشه تئاتر در تاریکی صحنه وارد می شود و ناگهان نورافکنها روی او می تابد. قامت او می ماند و چیزی سفید که در دستانش تکان می خورد. حجابش، نماد زنانه، اجباریش در جمهوری اسلامی.

این حرکت ظریفترین و دراماتیکترین حرکت انقلابی است. معنای سیالی

با خود دارد که هیچ‌چیز از آن نخواهد کاست، خودش خود را معنی می‌کند. جذاب‌تر وقتی می‌شود که یک روز بعد از اینکه خبر آزادی دختر خیابان انقلاب منتشر شد، درست وقتی خیال همه راحت شد که او دیگر (ظاهراً) در خطر نیست و آزاد شده برای ادامه اجرای تئاتری که آغاز کرده دختران دیگر همان روز و روزهای بعد بر بالای بلندی خیابان‌های تهران و شهرهای دیگر رفتند، روسری‌های خود را به هر رنگی بر چوب بستند و در هوا تکان دادند.

حرکت، جنبش یا اعتراضی که آغاز شده به دلیل شکل غیرمنتظره حضورش که همه واقعیت‌ها را با چوب سخره می‌گیرد تأثیری ماندگار و مداوم خواهد داشت که با خوردن هر مواد صنعتی یا حتی طبیعی از بین نخواهد رفت. بلکه تازه این تئاتر زنده بدون فروش بلیط در خیابان‌های تهران شروع شده است.

حجاب، عادت‌واره زن ایرانی نشد/ نسیم روشنایی، روزنامه نگار

جنبش دختران خیابان انقلاب یکی از مهم‌ترین و زیباترین کنش‌های زنان و مردان ایرانی علیه حجاب اجباری بوده است. حدود چهل سال از تحمیل حجاب اجباری به زنان ایرانی می‌گذرد. شاید این شعار در یادتان مانده باشد: یا روسری یا توسری. روسری ما نمادی بود برای تثبیت اقتدار دیکتاتوری جمهوری اسلامی. بدن ما باید کنترل می‌شد تا ذهن و روان ما را هم کنترل کنند؛ تا از صداوسیما به آموزش و پرورش، بکوشند با ارباب از ما دختران و زنانی بسازند که داشتن حجاب، عادت‌واره (Habitus) آنهاست.

با اینحال، به جز درصد پائینی از جمعیت ایران که معتقدند حجاب را انتخاب کرده‌اند یا به هر دلیلی (مثل وابستگی به حکومت) به آن پایبندند، حجاب، برای اکثریت زنان ایرانی عادت‌واره نشد و این یعنی چهل سال کوشش حکومت برای شست‌وشوی مغزی نصف جمعیت کشور و کنترل بدنشان با ابزارهای سرکوب: کمیته و پلیس و گشت و ارشاد و حراست و زندان بی‌نتیجه مانده است.

بسیاری از ما حتی به قیمت دست نیافتن به موقعیت‌های کاری پردرآمد، به حجاب مورد پسند حکومت تن ندادیم. در چله تابستان‌های گرم چه رنجی می‌بردیم از اینکه مجبور بودیم مانتو و روسری به تن کنیم؛ اما کم‌کم روسری‌ها رها تر شدند و مانتوها رنگین‌تر.

ما از آغاز شهروندانی نشدیم که حکومت توقع داشت و این عاملیت ما

ستودنی است. حکومت حق آزادی پوشش‌مان را از ما گرفت و ما هم از آغاز با بدجایی‌ها مان "نافرمانی مدنی" کردیم. اما هیچ کنش زنانه‌ای تاکنون به شجاعت و پیوستگی جنبش دختران خیابان انقلاب نبوده است. نشان دادیم که مطالبه حجاب اختیاری، خواسته اقلیتی مرفه یا زنان خارج نشین نیست، بلکه هر زنی، فارغ از اینکه به چه طبقه اجتماعی تعلق دارد، این حق را دارد که برای انتخاب پوشش خود تصمیم بگیرد.